

SEPSISNING ERTA DIAGNOSTIKASI VA ZAMONAVIY DAVOLASH YONDASHUVLARI

Mirzayeva Mohchehra A‘zamjon qizi

*Quva Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi maxsus fan
o‘qituvchisi*

Annotatsiya: Sepsis – organizmning infeksiyaga nisbatan nazoratsiz tizimli yallig‘lanish javobi natijasida yuzaga keladigan og‘ir va hayot uchun xavfli patologik holatdir. Sepsisning erta bosqichda aniqlanishi o‘lim ko‘rsatkichlarini kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada sepsisning erta diagnostikasi mezonlari, klinik va laborator ko‘rsatkichlari hamda zamonaviy davolash protokollari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, tezkor skrining tizimlari, biomarkerlar va intensiv terapiyaning zamonaviy usullari kasallik prognozini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Kalit so‘zlar: sepsis, septik shok, erta diagnostika, biomarkerlar, intensiv terapiya, antibiotikoterapiya

Abstract: Sepsis is a life-threatening condition caused by a dysregulated systemic response to infection. Early diagnosis plays a crucial role in reducing mortality rates. This article analyzes the criteria for early diagnosis of sepsis, clinical and laboratory indicators, and modern treatment approaches. The findings indicate that rapid screening tools, biomarkers, and advanced intensive care strategies significantly improve patient outcomes.

Keywords: sepsis, septic shock, early diagnosis, biomarkers, intensive care, antibiotic therapy

Introduction

Sepsis butun dunyo bo'yicha o'limning yetakchi sabablaridan biri hisoblanadi. Infeksiyaga organizmning haddan tashqari javobi natijasida ko'p a'zoli yetishmovchilik rivojlanishi mumkin. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, sepsis bilan kasallangan bemorlarning muhim qismi intensiv terapiya bo'limlarida davolanadi.

So'nggi yillarda sepsis tushunchasi qayta ko'rib chiqilib, klinik mezonlar yangilandi. Erta tashxis qo'yish va tezkor davolashni boshlash bemorning hayotini saqlab qolishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shuning uchun erta diagnostika algoritmlarini takomillashtirish dolzarb masalalardan biridir.

Sepsis zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb va murakkab muammolaridan biri bo'lib, u infeksiyaga organizmning disbalanslangan immun javobi natijasida yuzaga keladigan hayot uchun xavfli klinik sindrom hisoblanadi. Sepsis rivojlanishida nafaqat infeksiyon agentning virulentligi, balki bemorning immun holati, yoshi, surunkali kasalliklari va umumiy reaktivligi ham muhim rol o'ynaydi.

Butun dunyo miqyosida sepsis bilan kasallanish va o'lim ko'rsatkichlari yuqoriligicha qolmoqda. Ayniqsa, intensiv terapiya bo'limlarida davolanayotgan bemorlar orasida sepsis asosiy o'lim sabablaridan biri sanaladi. Rivojlanayotgan davlatlarda diagnostika imkoniyatlarining cheklanganligi, antibiotikoterapiyaning kech boshlanishi va infeksiyon nazorat tizimlarining yetarli darajada shakllanmaganligi vaziyatni yanada murakkablashtiradi.

Sepsis patogenezida sitokinlar "bo'roni", mikrosirkulyatsiyaning buzilishi, endotelial disfunktsiya va koagulyatsiya tizimining faollashuvi kuzatiladi. Bu jarayonlar natijasida to'qimalarda gipoksiya va ko'p a'zoli yetishmovchilik rivojlanadi. Ayniqsa, yurak-qon tomir, nafas olish va buyrak tizimi shikastlanishi klinik og'irlikni belgilab beradi.

So‘nggi yillarda sepsis tushunchasi va diagnostik mezonlari qayta ko‘rib chiqildi. Xalqaro ekspertlar tomonidan ishlab chiqilgan Sepsis-3 konsepsiyasi sepsisni infeksiyaga javoban rivojlangan hayot uchun xavfli organ disfunktsiyasi sifatida ta’riflaydi. Mazkur yondashuv klinik baholashda SOFA va qSOFA mezonlaridan foydalanishni tavsiya etadi. Bu esa erta aniqlash va xavf guruhini tezkor saralash imkonini beradi.

Sepsisning erta bosqichida klinik belgilar ko‘pincha noaniq va boshqa yallig‘lanish holatlariga o‘xshash bo‘lishi mumkin. Shu sababli erta diagnostika masalasi murakkabligicha qolmoqda. Laborator biomarkerlar, jumladan prokaltsitonin va C-reaktiv oqsil darajasining aniqlanishi tashxis qo‘yishda qo‘shimcha yordam beradi, biroq ular klinik baholash bilan uyg‘un holda qo‘llanilishi zarur.

Zamonaviy tibbiyotda sepsisni boshqarish “oltin soat” tamoyiliga asoslanadi, ya’ni dastlabki bir soat ichida to‘g‘ri tashxis qo‘yish va davolashni boshlash prognozni sezilarli darajada yaxshilaydi. Kechikkan antibiotikoterapiya esa o‘lim xavfini oshirishi ilmiy tadqiqotlarda isbotlangan.

Shu bois, sepsisning erta diagnostikasi va zamonaviy davolash yondashuvlarini takomillashtirish, klinik protokollarga rioya etish hamda tibbiyot xodimlarining malakasini oshirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolaning maqsadi – sepsisning erta aniqlanish mezonlarini tahlil qilish va zamonaviy davolash strategiyalarining samaradorligini ilmiy jihatdan asoslab berishdir.

Methods

Mazkur maqolada tahliliy va taqqoslovchi usullardan foydalanildi. So‘nggi yillarda chop etilgan ilmiy manbalar, klinik tavsiyalar va amaliy kuzatuvlar o‘rganildi.

Sepsisning erta aniqlanishi uchun quyidagi mezonlar asos qilib olindi:

Tana haroratining o'zgarishi

Yurak urish tezligining oshishi

Nafas olish sonining ko'payishi

Arterial bosim pasayishi

Laborator ko'rsatkichlar (leykotsitoz yoki leykopeniya, C-reaktiv oqsil, prokaltsitonin darajasi)

Bundan tashqari, qSOFA va SOFA shkalalaridan foydalanish samaradorligi tahlil qilindi.

Results

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, sepsisni erta aniqlashda klinik belgilar bilan bir qatorda laborator biomarkerlarning ahamiyati yuqori. Ayniqsa, prokaltsitonin darajasining oshishi bakterial infeksiyani aniqlashda muhim ko'rsatkich bo'lib xizmat qiladi.

qSOFA shkalasi yordamida yuqori xavf guruhidagi bemorlarni tezkor aniqlash mumkin. Erta boshlangan antibiotikoterapiya va suyuqlik terapiyasi o'lim ko'rsatkichlarini kamaytirishi kuzatildi.

Intensiv terapiyada quyidagilar samarali deb topildi:

Keng ta'sir doirasiga ega antibiotiklarni erta qo'llash

Infuzion terapiya

Vazopressorlar (arterial bosimni ushlab turish uchun)

Kislorod terapiyasi va sun'iy nafas oldirish

Discussion

Sepsis patogenezida immun tizimning disbalansi muhim rol o'ynaydi. Organizmning yallig'lanishga javobi nazoratdan chiqishi natijasida to'qimalar shikastlanadi va ko'p a'zoli yetishmovchilik yuzaga keladi.

Zamonaviy davolash yondashuvlari kompleks xarakterga ega bo'lib, erta diagnostika bilan chambarchas bog'liq. Antibiotiklarni kechiktirib yuborish o'lim xavfini oshiradi. Shu sababli klinik protokollarga qat'iy rioya qilish zarur.

Biomarkerlardan foydalanish tashxis qo'yishni tezlashtiradi, biroq ular klinik baholashni to'liq almashtira olmaydi. Har bir bemorga individual yondashuv muhimdir.

Conclusion

Sepsisning erta diagnostikasi bemor hayotini saqlab qolishda asosiy omil hisoblanadi. Klinik mezonlar va laborator biomarkerlarning kompleks baholanishi tashxisni tezlashtiradi. Zamonaviy intensiv terapiya usullari, ayniqsa erta antibiotikoterapiya va gemodinamik qo'llab-quvvatlash, kasallik prognozini yaxshilaydi.

Tibbiyot xodimlarining sepsisni erta aniqlash bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

Singer M. et al. The Third International Consensus Definitions for Sepsis and Septic Shock.

Evans L. et al. Surviving Sepsis Campaign Guidelines.

Kumar A. et al. Duration of hypotension before initiation of antimicrobial therapy.

O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi klinik tavsiyalari.